Reino Sepp.
Högholmsgränd. 31.
127 46.

EESTI PÄEVA-LEHT

ESTNISKA DAGBLADET

Kolmapäeval, 3. dets. 1975
17. aastakäik
Nr. 93 (4083)

44 prots. Tallinna tsiviilelanikest ei ole eestlased

Tallinnas on eestlasi praegu veel 54 protsenti, kui uskuda Eestis ilmuva ajakirja Eesti Loodus viimases numbris Tallinnale pühendatud artiklis avaldatud andmeid. Mitte-eestilise elemendi hulk on lähenemas poolele – Venemaalt tulnud sisserändajaid on tervelt 44 protsenti (artikli järele neist puht vene rahvusest 35 protsenti – linnapilti kuuluvad aga ka vene sõjaväelased, kes on väljaspool statistikat). Autor mainib: "Rahvuslik koosseis peegeldab tihedaid sidemeid teiste liiduvabariikidega". Sisserändamise najal tõuseb linna rahva-arv, sest loomulik iive moodustab rahvaarvu kasvamisest vaid kolmandiku. 1970. a. sisserännanute kohta on olemas andmed nende päritolu suhtes – 36% tuli Eestist, 64% väljastpoolt (Tallinn kasvab niisiis enneköige sisserännanud venelaste ja teiste rahvuste arvel).

Rahvastiku koostist käsitlevast Kalju Laasi nimimärgiga artiklist selgub veel järgmist:

Tallinna linnanõukogule alluv territoorium jaguneb neljaks linnarajooniks: Kalinini, Lenini, Mere- ja Oktoobrirajoon. 1. jaanuaril elas Tallinnas ümmarguselt 400 000 inimest. Naiste ülekaal on suur, 54,5% meeste 45,5% vastu. Naiste ülekaal algab kolmekümnendatest aastatest, selle ühe põhjusena nimetab autor "viimaseid sõdasid".

Järg lk. 7

Noorte jõululaat ja näitus noorteruumes

Kes juhtub külastama Stockholmi Eesti Maja, peab mööduma omapärasest vaateaknast ukse kõrval, mis viib keldrikorrusel asuvatesse Noorteruumidesse. Aken nagu viiks meid loodusse, männimetsa oma puutüvedega ja samblaga, mille keskelt leiame Karu lipkonna embleemi.

Karudel Stockholmis on nimelt juubel ja seda tähistatakse Noorteruumides jõululaadaga nii rootslastele kui eestlastele, lipkonna 30 aasta tegevuse ülevaatenäitusega ja kohvi serveerimisega külalistele.

Rootsi postivalitsuse poolt valmistati Karu-juubeli märgistamiseks eri postitempel ja loomulikult tähendas see ka esimese-päeva-ümbrikute tembeldamist Noorteruumide postkontoris ning filatelistlikku osakonda.

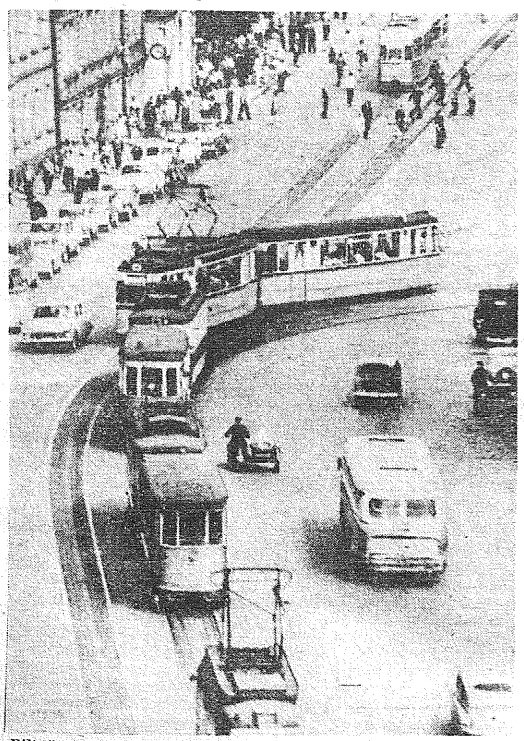
See on esimene sellelaadiline "open house" uutes Noorteruumides ja seda ka selles mõttes, et basaar on avatud ka möödaminevatele rootslastele. Selle tõttu on kõik sildid kahes keeles ja uhke vaateaken on määratud tähelepanu paelumiseks.

Muide on viimasel ajal hoolikad käed pidevalt hoolitsenud Noorteruumi vaateakna dekoreerimise eest, sageli aktuaalse põhiteemaga nagu selgi korral.

Näitus avati 22. novembril pidulikult. Pildil annab skm. Harald Sepp seletusi "karude" ajaloost. Vasakult skj. Dea RAud, Katrin Raud, Ants Nõmmera, Harald Sepp ja Anne Parik (EPL-foto Trummer)

Pilt tänapäeva Tallinna liiklusest.

Kroonika detaile Tallinna vahistamistest

Raudeesriide tagant jõudis läänemaailma vene põrandaalune "Kroonika" nr.36, kus muu hulgas käsitletakse ka Tallinna protsessile eelnenud arreteerimisi. "Kroonika" järele toimus nelja mehe vahistamine 13/14. detsembril 1974, kuna üks, Sergei Soldatov, end. politehnilise instituudi õppejõud vahistati 4. jaanuaril sel aastal.

Märgitakse, et Soldatovit kuulati ka 1969 üle Balti laevastiku ohvitseride asjas, mil tema kui tunnistaja kohta teostati "ambulatoorne psühhiaatriline uurimus" ja tunnistati "mentaalselt ebanormaalseks". Muide oli ka Kalju Mättik poliitehnilise instituudi õppejõud. Ukrainlase Artjom Jushkevitshi kohta märgitakse, et ta on rahvuselt ukrainlane ja on olnud N. Liidu kommunistliku partei liige.

"Kroonika" jutustab edasi:

Arreteerituid süüdistatakse nõukogudevastases agitatsioonis ja propagandas. Süüdistus seisneb nähtavasti selles, et nad olevat toimetanud ja levitanud Eesti Rahvusrinde programmi, samuti artikli "Vene kolonialism Eestis" ja ajakirja "Vabaduse kiir" pärast.

Järg lk. 7

EPL Kolmapäeval, 3. dets. 1975

Vastakuti

Rahvusvaheline strateegiliste uurimiste instituut Londonis avaldas hiljuti järjekordse aastaraamatu 1975—1976 sõjajõudude kohta maailmas. Lõviosa teosest on loomulikult pühendatud Euroopas vastakuti seisvate Nato ja Varssavipakti rühmitustele, kus domineerivalt esinevad supervõimudena USA ja N. Liit. Mõlemate supervõimude eneste sissejuhatavas võrdlusest paistab, et kui tuumarelvade alal püsib tasakaal, siis on N. Liit tugevam maavägede poolest, umbes võrdne õhjõudude alal ja teeb suuri pingutusi ettejõudmiseks merejõudude poolest.

Viimase aasta jooksul on vene laevastikus juurde tulnud 15 suuremat sõjalaeva ja 20 allveelaeva, millega esimesi on nüüd kokku 236 ja viimaseid 265. Kui see tähendab ettejõudmist USA-st siis on N. Liit teisest küljest endiselt maha jäänud lennukikandjate poolest: ameeriklastel on neid 15, venelastel ainult üks ja teine ikka veel ehitamisel.

N. Liidu maaväed ei ole nimetamisväärselt kasvanud, kuna diviiside arv on endiselt 167. Teatud vahe seisab ainult paigutuses, mida huvitaval kombel iseloomustab 2 diviisi äratoomine Hiina piirilt ja nende ümberpaigutamine Ise-Venemaale. Vene diviiside arv vastu Lääne-Euroopat on endiselt 94, neist 31 sulasriikides Ida-Euroopas.

Mis puutub N. Liidu õhujõudusse, siis on lennukite koguarv endiselt 5350, aga paigutus muutunud. Varem oli umbes pool neist Lääne-Euroopa vastu, üks neljandik sulasriikides ja üks neljandik Hiina vastu. Nüüd on Hiina vastu ainult 900 lennukit ja Ida-Euroopa sulasriikides 1500, mis kinnitab raskuspunkti suurendamist Lääne-Euroopa vastu.

Vaadeldes lähemalt Nato ja Varssavipakti jõudude vahekorda illustreerib Rahvusvahelise strateegiliste uurimiste aruanne seda oma viimases peatükis nende riikide esiletõstmisega, kes 1973 oktoobrist saadik võtavad osa konverentsist Viinis "Vastastikuseks vägedevähendamiseks Kesk-Euroopas" ja tegelikult moodustavad vastakuti seisvaid jõublokke. USA, Briti, Kanada, Belgia, Hollandi, Lääne-Saksamaa ja viimase pinnal asetsev Prantsuse väekorpus omavad kokku rindel 800 000 maa- ja 210 000 lennuväelast 6 655 tanki ja 1 310 lennukiga. Varssavipaktis on N. Liidul Tshehhoslovakia, Ida-Saksamaa ja Poolaga kokku 925 000 maa- ja 178 000 lennuväelast koos 15 450 tanki ja 2 800 lennukiga. Varssavipakti jõud rinde tähtsaimas lõigus on niiviisi suures ülekaalus, aga ei mõtlegi järele anda, kuigi konverents Viinis on juba kestnud üle kahe aasta.

Varssavipakti ülekaalust hoolimata on siiski küsitav, kas ta söandaks kallaletungi Nato rindele Kesk-Euroopas. Mõtlemapanevaks teguriks peaks olema tõsiasi, et Nato ülemjuhatuse käsutuses on umbes 7 000 tuumalaengut, kõnelemata aatomimiinidest. Nõukogudel on Ida-Euroopas umbes 3 500 tuumalaengut, aga teisest küljest on Nato kasutada laserkiirtega juhitavaid pomme, mis tema kaitsevõimet tohutult suurendavad.

Teiseks, Nato pruugib vaevalt karta ka vastase arvuliselt üleolevat lennuväge, tänu oma moodsatele õhukaitse robotrelvadele. Ja kolmandaks, Nato ei pruugi tunda erilist muret ka vastase ülekaalus olevat tankide pärast. Seda põhjusel, et ta omad tankid on läbisegi paremad ka nõukogude uuemast T-62 tüübist, mis on nüüd tulnud kasutamisele Varssavipakti sõjavarustises. Pealegi on Nato tankitõrje relvad muutunud järjest moodsamaks.

Rahvasvahelise strateegiliste uurimiste instituudi aruandes jõutakse lõpuks kokkuvõtteni, et Varssavipakti arvulistest ülekaaludest nii meeste kui tankide ja lennukite poolest on vähe usutav, et kallaletungi oleks oodata ettenähtaval ajal ja eriti Kesk-Euroopa ruumis. Nimelt seepärast, et Nato kaitsesüsteem on niisugust laadi ja viisi, mis iga kallaletungi korral eeldab väga suurte jõudude rakendamist, et kaitsest läbi murda. Kallaletungi tagajärgi on võimatu ette näha ja sellele kaasneb riisiko võimalikust tuumasõja puhkemisest.

See manitseb kallaletungijat ettevaatusele ja sunnib teda võibolla otsima võimalusi Nato positsioonide haaramiseks kaugemalt põhjast või lõunast. Aga seegi ei või sündida ootamatult, sest taevalaotuses ristlevad pidevalt vaatlussatelliidid, mis registreerivad kõiki liikumisi nii maal kui meredel. Varssavipaktil on järelikult põhjust ümber mõtelda ja vastu tulla Nato nõudmisele vastastikuseks vägedevähendamiseks Kesk-Euroopas kui kohas, kus mõlemad suured väerühmitused vahetult vastakuti seisavad.

A. K.

EESTI PÄEVALEHT
Estniska Dagbladet
Peatoimetaja Juhan Kokla
Vastutav väljaandja
(ansv. utg.)
Arvi Moor

Toimetus ja talitus:
EESTI MAJAS Stockholmis:
Wallingatan 32, 1 tr.
Postiaadress: Box 667
101 29 Stockholm 1
Telefon 21 84 46

Toimetaja Eskilstunas Jüri Aus
Aadr. Eesti Päevaleht, Box 120,
631 02 Eskilstuna, tel. 016/14 77 72
Tellimispostgiro nr. 15 67 70-0
Kuulutusarvete postgiro 60 59 00-0.
Eesti Päevaleht Förlags AB,
Stockholm

Tellimishinnad:
Aasta ..... kr. 215:—
Termin (4 kuud) ... kr. 78:—
Kuu ..... kr. 21:—
Väljaandja EESTI PÄEVALEHT FÖRLAGS AB
Trükkija: Eskilstuna-Kurirens Tryckeri AB Eskilstuna 1975

• Huumor

Heinrich jutustab, et ta on juba teist kuud laulukoori liige. "Küll seal on tore," kiidab Heinrich. "Meie käime kord nädalas klubis koos. Enne tõstame klaase, siis mängime bridzhi, siis tõstame jälle klaase."

"Aga millal tele siis laulate?"

"Noh, koduteel."

"See korter meeldib mulle, ainus paha asi on, et siin on laskemoonavabrik otse ümber nurga."

"Sellest pole midagi," kinnitab majaperemees. "See lendab ühel päeval nagunii õhku."

Willmanni edu Lundis

Lund, (EPL) — Eesti teatrisõpradel Lõuna-Rootsis oli erakordne võimalus näha ja kuulata 25. novembri õhtul Lundis, Petersgårdeni saalis otse Ameerikast saabunud seal elunevat tuntud näitlejatari ja kirjanikku Asta Willmanni. Sündmus oli kokku tõmbanud sajapealise publiku, kelle ootusi kohalesaabunud kauge külaline oma võratus ühe-naise-teatris "Naeru palgel pajatades" täitis kuhjaga. Külalisele ütles teretulemast korraldajate nimel kirjanik Bernard Kangro.

Õhtu programm sisaldas hivitavaid ja köditavaid väljavõtteid ning huumorit eesti kirjandusest nii proosas kui luules. Võratu lavakunstnikuna haaras Aasta Willmann kahetunnilises katkestamata esinemises hinge kinnipidava kuulajaskonna sedavõrd, et seeunustas aja. Seda katkestasid vahetevahel vaid röömsad naerupuhangud.

PARIM EESTI VÕRKPALLUR

Praegu on parimaks eesti värkpalluriks noor tallinlane Viljar Loor, kes oma senistele tiitlitele lisas ka Euroopa meistri oma. Selle ta omandas Belgradis, kus toimusid Euroopa meistrivõistlused ja kus N. Liit finaaliturniiril alistas ms. tänavuse maailmameistri Poola. N. Liidu meeskonna koosseisus ei kavatse peatreener erilisi muudatusi ette võtta enne olümpiamänge, nii et loodetavasti pääseb Montreali ka Viljar Loor.

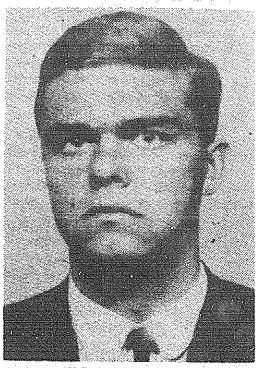
Asta Willman on silmapaistvaks näitlejatariks, kellel selleks õiget närvi ja temperamenti Jumala armust. Sellele seltsib kahes teatrikoolis omandatud teadmised ja lavalised kogemused juba kodumaa päevilt. Ta on võimeline üksi pakkuma täisteatrit ja kujundama kirjanduslike tüüpe otse nagu elavatena. Mis aga oli eriti üllatav, on see fenomenaalne mälu, mida omab Aasta Willmann. Et õppida pähe proosat kahetunniliseks katkestamata ettekandeks ilma vähemagi vääratuseta ja seda suveräänselt valitseda, on ainulaadne ja täidab kuulujat imetlusega.

Etenduse lõppedes sai ta kauakestvate kiiduavalduste osaliseks. Eeva-Merike Kangro tuli kauni õhtu korraldajate poolt lilledega, keda Asta Willmann meeleliigutuses kaitsutas.

Asta Willmann sündis Tallinnas 2. okt. 1916 merekapteni tütrena, vanemate pärinedes Hiiumaalt. Lõpetas Tallinna linna Kommertsgümnaasiumi ja õppis Draamastuudio teatrikoolis. Töötas alates 1937 Pärnu "Endla" teatris näitlejana ja hiljem lavastajana. Oli 1944 pagulasena Rootsis ja õppis 1950/51 Stokholmi ülikooli filosoofiateaduskonnas. Asus 1951 Kanadasse, kus õppis ja lõpetas Briti Kolumbia ülikooli 1955. On alates 1959 Ühendriikides, kus jatkas õpinguid Yale ülikooli Draamakooli juures, mille lõpetas 1963 kaunite kunstide magistri kraadiga.

OSVALD VIIRSOO

Madis Üürike RO-kontserni teenistusse

MADIS ÜÜRIKE

Ehitusmaterjalide ala kontsern Olsson & Rosenlund AB on kutsunud oma majandusosakonna juhatajaks ja assistentdirektoriks pol. mag. Madis Üürikese, 32, kes ühtlasi on lektor Uppsala ülikoolis ja konsultant käitusmajanduslikes probleemides.

Göttingenis Saksamaal suri 20. oktoobril Anneliese Birken, n-na Grüner, sünd. 15. sept. 1907 Eestis.

Paremad soodustused tööturuväljaöppel alates 1. jaanuarist 1976

Tööturuväljaöpe

on tasuta kutseväljaõpe, mis võimaldab saada pidevat tööd. Tööturuväljaõppe raamides leidub kursusi paljude kutsevalikutega.

Tööturuväljaõpe võib olla hea lahendus sulle, kes oled töötu võid riskeerid selleks saada. Või sulle, kes oled olnud kodus kaua ja uuesti tahad hakata tööle. Kui sul on handikapp või haigus, mis teeb sulle raskusi töö saamisel või mis takistab sind jätkamast oma kutsealal, siis võid ka saada tööturuväljaõpet.

Et saada tööturuväljaõpet pead esimeses järjekorras otsima tööd tööameti kaudu. Kui sa sobivat tööd ei saa, siis võid koos tööametiga diskuteerida küsimust tööturuväljaõppe suhtes.

Tavaliselt peab olema 20 aastat täis et saada tööturuväljaõpet, kuid olemas on teatud erandeid.

Puuduskutseväljaõpe

kutsutakse tööturuväljaõpet teatud kutsealadel, kus väljaõpetatud tööjõu puudus on eriti suur.

Et saada puuduskutseväljaõpet pead olema 20 aastat täis, kuid sul pole vaja olla töötu. Aitab sellest, et sa tahad kutset vahetada.

Väljaõppetoetused

on su "palk" selle aja jooksul kui sul on käimas tööturuväljaõpe. Toetus läheb välja 5 päeva nädalas ja on tulumaksustatav. Mida su abikaasa teenib, ei mängi väljaõppetoetuse saamisel mingit rolli.

Nii suur on su väljaõppetoetus

☐ Kui sa saad tasu tunnustatud töötusekassast ja ükskõik kui vana sa ka ei ole, siis saad 11/12 oma varasemast sissetulekust. Siiski kõige madalamalt 80 kr ja kõige kõrgemalt 120 kr päevas. Sellele lisandub stimulantsitoetus 10 kr päevas.

☐ Kui sa ei saa toetust tunnustatud tööpuudusekassast, siis saad sa
90 kr päevas kui oled 20 aastat täis
90 kr päevas kui oled alla 20 aasta kuid hooldad iseenda last ja
45 kr päevas ülejäänud noortele, kes täidavad erandite tingimusi tööturuväljaõppe jaoks (etepanek riigipäevale kõrgenduse kohta kuni 55 kr päevas).

Tule tööametisse, siis saad teada rohkem.

af arbetsförmedlingen

Malmös koguti inimõiguste nõudlusele 1674 allkirja Põgenikrahvuste aktsioone

Hiljuti äratasid tähelepanu rida demonstratsioone inimõiguste kaitseks Malmös, mis olid sihitud N. Liidu ja teiste idadiktatuuride vastu. Aktsioonid teatavasti leidsid elavat vastukaja ka rootsi massimeediumeis. Eesti Päevaleht esitas nende aktsioonide taga seisnute esindajale dir. Agu Kriisale küsimuse, milline oli selle aktsiooni eesmärk? ja millised rahvused olid sellega liitunud?

— Sooviks oli konkreetsete näidetega rootsi rahvale selgitada olukorda praeguses N. Liidus: vägivalda teisitimõtlejate ja vähemuste vastu, kellest viimased omavad õigust enesemääramiseks, mida aga rezhiim ei lase teostada. Aktsioonis olid tegevad lätlased, tshehhid, ungarlased ja muidugi meie ise — eestlased. Kahjuks oli kontakt puudulik reiste rahvustega, aga ungarlased ilmusid ise teisel päeval välja oma lipuga ja liitusid meiega . . .

— Mis nime all te esinesite?

— Kuna meil polnud valmis mingit organisatsiooni mis oleks kõiki katnud ja kuna leidsime näiteks eestlaste osas, et siin on tarvis kõiki kaasa arvata, vaatamata organisatsioonilisest kuuluvusest, siis moodustasime lihtsalt aktsioongrupi inimõiguste heaks Ida-Euroopas mis jäi ka meie nimeks. Seal olid esindatud lätlaste, tshehhide, ukrainlaste ja eestlaste esindajad. See ei esindanud mingit organisatsiooni ehkki paljud osavõtjad omakorda osaliselt kuulusid erinevatesse organisatsioonidesse.

— Kas oli koostööd ka rootslastega?

— Ei! Meie poole pöörduti küll mõnede rootsi poliitiliste organisatsioonide poolt kuid leidsim , et nii pea kui seome ennast kellegagi saame, või vähemalt võime saada, mõne ideoloogilise templi peale ja seda tahtsime vältida kuna juba meie endi ridades oli mitmeid erinevate vaadetega inimesi keda aga kõiki ühendas ainult üks siht: inimõiguste ja vabaduse saavutamine N. Liidu poolt okupeeritud aladel. Selle vasto olime aga tänulikud, et mitmed rootsi organisatsioonid viisid läbi paraleelseid aktsioone nagu Amnesty, KDU, Clarté j.t.

— Kuidas oli rootsi ajakirjanduse suhtumine?

— Positiivne! Kui võrrelda selle ruumiga mida pühendati meie aktsioonidele sellega mida pühendati vene kultuuripäevadele, siis saime kolm neljandikku veergudest endale. Huvi meie vastu kestis ajakirjanduse poolt ligemale kümme päeva. Ka kohalik raadio, Sydnytt, avaldas kolmel korral teateid: esiteks kui raamatukogu keeldus meile andmast lokaali pressikonverentsiks, teiseks pressikonverentsi ajal ja kolmandaks kui toimus esimene aktsioon kus üht meie inimest intervjueeriti.

— Kuidas oli eestlaste osavõtt?

— Suhteliselt hea, eriti mis puutub Malmö eestlaskonda kust oli nii nooremaid kui vanemaid väljas. Lundi osas oleks aga võinud natuke rohkem olla, mõtlen siin eriti neid kes omavhelistel üritustel esinevad eesti vähemuse eest võitlejatena.

— Oli ka juhtumeid mida võiks nimetada mis ajakirandusele nagu kahe silma vahele jäid?

— Oli küll. Ni näiteks tegi vene saatkonna fotograaf igast, osavõtjast, pildi, mis arvatavasti läheb kuskile arhiivi. Õnneks oli ühel juhul üks rootsi pressifotograaf kohal, kellele sai tähelepanu juhitud saatkonna foto-esindajale. Nii saigi vene fotograaf ka rootsi ajakirjanduse poolt pildistatud, mis talle ilmsasti ei meeldinud kuna ta hakkas kohe vigases rootsi keeles öiendama jarääkis midagi politseist. Kui aga kutsusime politsei talle appi, tegi ta kiiresti minekut. Järgmisel päeval oli ta aga Skånska Dagbladeti esimesel leheküljel ilusti ära toodud.

Võiks ka veel mainida, et korraldajatel juhtus ka õpardusi. Nii oli N. Vene lipp ilmsasti öösel koos nööridega raamatukogu eest ära viidud ja uut ei olnud vist asemele panna. Kui saadik Jakovlev läks raekotta sööma sai ta vilekontserdi osaliseks mille sarnast pole kaua kuulnud ja millest osa võtsid ka rootslased. Üks meie inimene andis saadikule ka üle ühe meie lendlehe, mille esiküljel oli N. Liidu vapp, mille pärast arvatavasti saadik selle ka lahkelt naeratades vastu võttis.

— Kuidas oli rootsi avalikkuse suhtumine?

— Haruldaselt positiivne. Võsiime seda nii allkirjade kogumise kui lendlehtede välja jagamise juures kogeda. Hinnang mitmelt erinevalt poolt on, et umbes 70—80 % avaldasid mingil moel oma poolehoidu ja see tähendab et poolehoid meile oli väljaspool igasuguseid parteide piirisid. See on üks olulistematest tulemustest.

— Millest see tuleb? On ju tihti väidetud, et rootsi rahva seas on raske opiniooni meie heaks äratada.

— Selle üle võib muidugi laialt ja pikalt arutada ja mitmeid küsimusi esitada näiteks, et kas oleme ise oma materjali sobival ja veenval kujul esitanud või, et kas oleme suutnud seda küllalt erapooletult esitada. Meie endi osas mängis juidugi ajakirjandus suurt osa. Kuid ka me endi poolt materjal oli aktuaalne ja mõnes osas ka täielsti uus mis äratas tähelepanu. Teiseks rõhutasime, et nõuame inimõigusi nendele, kes on N. Liidus. Kriipsutasime alla, et me ei nõua vabadust endile, sest meil ju see on olemas, vaid nendele kellelt see on ära võetud. Samuti nentisime, et see pole meie sooviks ega nõudeks, et seal kord rakendatakse üks või teine määritletud ideoloogia vaid seda peab sealne rahvas ise otsustama. Aga ta peab saama võimaluse seda vabalt teha. On tunne, et need meie poolsed tahted pole rootsi rahvale küllalt selged ja eks see oie osaliselt ka meie endi viga.

— Kui läks allkirjade kogumine?

— Saime lühikese ajaga 6474 allkirja mis nüüd Notarius Publicuse poolt kontrollitud ja kokku arvestatud. Allkirjad ise lähevad hävitamisele aga protokoll koos kirjaga Brezhnevile on teele saadetud. Koopiad kirjast on läinud UNO inimõiguste komisjonile, Amnestyle ja rootsi valitsusele. Allkirjade arvu suhtes võib võrdluseks mainida, et kui Gustaf Silfverstolpe otsis toetust üle terve Rootsi vaidluseks minister Sigurdseniga sai ta 8000 allkirja ja kui Malmös koguti allkirju protestiks ühe laevaliini kinni panemise vastu Kopenhaageni siis sadi 4000 allkirja. Mõlemaid mainituid tulemusi hinnati ajakirjanduses kui opiniooni avaldamist. Nende kahe arvuga võrreldes on meie arv väga suur kuna korjamine toimus ainult Malmös ja ta otseses läheduses lühikese aja jooksul mis ei olnud järjekindel.

Mis on demonstratsiooni tulemused?

Tänu iga osavõtja tõsisele panusele ja usule, et tõesti on väimalus midagi saavutada N. Liidu rahvaste heaks võib nentida, et saavutasime tõelise vastukaja rootsi avalikkuse juures. Muidugi, nagu varem mainitud, ei saa unustada ajakirjandust ega paraleeljõudu näiteks Agapovi juhtumite tõttu, kuid ega ajakirjandus ka ilma küllaldase uudismaterjalita huvi ei näita või kui taotlused ja vahendid tema juures sümpaatiat ei ärata. Meie lootus ja arvamine on, et vähemalt Lõuna-Rootsi osas oleme suutnud äratada opinioooni, mis on väljaspool parteisid. Taolisi aktsioone oleks aga vaja korraldada veel aliemalt ja mudugi ka tihedamalt. Kui suudame äratada opinioooni rahva seas ikestatute heaks N. Liidu aladel siis on ka poliitikud sunnitud sellega arvestama.

Nagu dir. Kriisa jutustab, kerkis idee N. Liidu kultuuripäevade ärakasutamiseks demonstratsioonideks nendes kohtades, kus need päevad toimuvad, eeskätt Malmös-Lundis Eesti vabadusliidu töökongressil septembri lõpul. Moodustati töögrupid sobiva materjali hankimiseks ja kontakti võtmiseks teiste rahvusgruppidega. Viimastelt said eestlased ideid juurde ja materjalide hulgas olid m.h. Eestist välja saadetud memorandumid, faktilised näited inimõiguste rikkumisest jne. Otsustati ka koguda allkirju protestikirjaks Brezhnevile, milles nõutakse viie Eesti vangistatu vabastamist. (EPL/K).

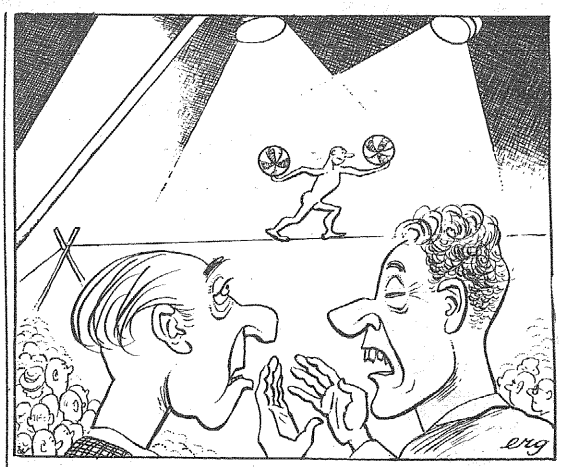

Minneapolises USA-s korraldati raamatuausta aktus koos August Mölderi kunstinäitusega. Külaliseks oli kirjanik Salme Ekbaum Torontost, kes kõneles. Ooperilauljatar Maret Pnak esines. Pildil istuvad vasakult: Salme Ekbaum. Maret Park, täienduskooli õpilane Marja Lutsep, Minnesota Eesti Seltsi esinaine Meta Tahk. Seisavad: Eesti Maja esimees Endel Kuik, August Mölder, deklamaator Heljo Värk ja dr. Helmut Lutsep. Tagaplaanil kunstinäitusel väljapandud August Mölderi maale.

SIIT ja SEALT

Ahto Uisk, sündikalistide lehe "Arbetaren" peatoimetaja, viibis rootsi ajakirjanikega ringreisil USA-s.

Jaak Taul, dr. theol. ja EELK assessor Londonist, viibis Stockholmis seoses konsistooriumi koosolekutega.

— See on imposantne — hoida tasakaalu kõiel . . .

— Jah, see on nagu välisminister Andersson kui ta katsub tasakaalu pidada diktatuuride vahel . . .

• Ameerikast

Suurt võistlust on oodata suvitusreiside alal Castro Kuuba poolt, kirjutab "Moneysworth". Havanna lähedal olevat praegu ehitamisel kaks hiigelsuurt suvituskohta. USA välisministeeriumi andmetel Kuuba tahab välisturistidele pakkuda suvitusvõimalusi kaugelt odavamalt, kui seda pakuvad Florida, Havai või Kariibi mere piirkonna maad. Kuubal olevat ka kindel lootus, et miite enam kauges tulevikus on ka ameerika turistidel tee Kuubale lahti.

Esindajatekoja erkomitee võttis vastu otsuse, süüdistada välisminister Henry Kissingeri kolmes punktis Kongressi korralduse täitmata jätmises. Kui välisminister peaks kohtu alla antama ja süüdi mõistetama, siis on karistus aasta vangistust iga punkti eest koos rahatrahviga.

George Wallace, Alabama kuberner, teatas ametlikult, et ta taotleb demokraatide partei kandidaadiks saamist 1976 valimistel. Kuberner Wallace on kümnes demokraat, kes tahavad võita kandidaadi-positsiooni partei kongressil.

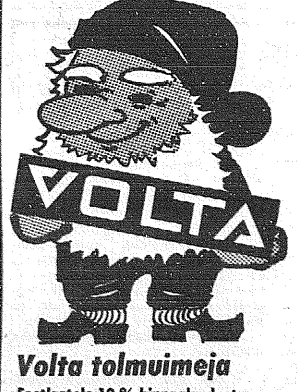
1976 autod kasutavad 12,8% vähem bensiini, kui 1975 autod ja 26,4% vähem, kui 1974 autod, kirjutab Zodiac News. Tulemused saadi pärast kõikide autoliikide katsetamisi. Kõige vähem bensiininõudvaks on sellekohaste katsete järele Chevrolet Chevette, Datsun B-210 ja Subaru. Need kõik töötavad käsitsi käiguvahetusega.

Saja tuhande juudi protsestidemonstratsioon New Yorgis UNO hoone ees organisatsiooni sionismi "rassismiks" tunnistamise resolutsiooni vastu, on põhjustanud N. Liidu omakordse protesti USA välisministeeriumis, et sellist demonstratsiooni lasti toime tulla.

Sisemaises kirjavahetuses kaotas nüüd ka USA Euroopa eeskujul erilise õhupostita margistamise, kuna nüüdsest peale kõik kirjad edasi toimetatakse õhupostiga.

USA avaliku arvamuse võitmiseks araablaste poole korraldavad Araabia riigid propaganda aktsiooni, milleks kulutatakse 45 milj. dollarit. 30 milj. panevad välja Araabia riigid, 15 milj. õli eksporteerivad kompaniid, teatab juutide üks juhtivaid organisatsioone.

Teretulnud jõulukink!

Ing. Karl Grau, ettevõtte eestlasest omanik.

Volta tolmuimeja

Eestlastele 10 % hinnaalandust

- Televisioon
- Raadio
- Stereo
- Majapidamismasinad

norrmalms radio & elvaruhus ab

Svandammsplan 2, Midsommarkransen. Tel. 45 13 50

Karl Grau oma "TV-marknaadil" (EPL-foto Lepper).

Varsti vaatame plaadilt valitud TV-programmisid

Mis on tänavu uudist elektroonika maailmas, küsime Karl Grault, eestlastele hästi tuntud "oma" raadio ja TV firma omanikult (Norrmalms Radio & Elvaruhus AB) Svandammspianil Midsommarkransenis, kes juba aastaid on LM Ericssoni tehaste personali kõrval teeninduud ka oma kaasmaalasi. Veri on paksem kui vesi, ütleldakse ja Karl Grau, Kolga-Jaani taluperemehe poeg ning Stockholmi Eesti gümnaasiumi esimese lennu lõpetaja, on alati hoolitsenud, et ta side kaasmaalastega ei katkeks, mitte ainult ärisidemed.

Uudiseks on kahtlemata "nägemisplaatide" ja "nägemislintide" turule jõudmine. N.n. videoband-aparatuur on olnud ju televisiooni juures saadete ettelindistamisel juba hulk aega kasutusel, nüüd on see muutumas kättesaadavaks ka tavaliselekodanikule, kel võimaldub "sisse mängida" neid televisiooniprogramme, mis talle enim meeldivad. Värvides või mustvalges.

Videoband-seade maksab praegu 5000 krooni ümber ja kassetid 150—200 krooni. Neid saab kasutada nagu tavalisi magnetofoni-linte uuestisissemängimiseks, kusjuures vana ülevõte automaatselt kaob. Lähemal ajal on tulemas ka juhtiva elektroonikafirma Telefunkeni poolt lansseeritav uus leiutis videoplaat, mis on kasutatav nagu tavaline heliplaat eriliisandit tarvitades tavalise televisori juures sissemängitud originaalprogrammide edasiandmiseks. Viibisin äsja Berliinis suurel erialanäitusel, kus Telefunken silmapaistvalt uudist lansseeris.

Et just Telefunken tuleb uudisega, ei ole imestada, kuna see firma oli ka praegu kasutuseloleva televisiooni PAL-süsteemi väljatöötajaks. Nagu selgus, on Saksamaal juba sisse mängitud sadakond pildiplaati ja nendega saavad saksa TV-tarbijad endale ise programme valida, kui näit. nelle korraline saade "ei istu" ... Kui palju see Rootsis maksma läheb, on vara ütelda.

Karl Grau märgib, et värvilisele televisioonile üleminek Rootsis on nüüd lõpujärgus ka tarbijate poolel. Iga päevaga väheneb nende arv, kel ainult on mustvalge televiisor kodus:

— Iseloomustav oli eestlaste alalhoidlikkusele, et nemad ei olnud just esimeste hulgas värvidele üleminekul. Küllap siin oli tegemist ka praktilise meelega ja ettevaatlikkusega, sest oodati lihtsalt uue asja "lastehalguste" kadumist. Ja praegu võib ütelda, et aparaatide tehniline külg on saavutanud lõpliku stabiilsuse, samuti on pildikvaliteet muutunud perfektseks. Jaapanlastel on siingi olnud käsi mängus, kuna nad vanadele Euroopa suurfirmadele on pakkunud kibedat konkurentsi just kvaliteedi väljaarendamisel.

— Nii et investeering televiisorisse ei ole ebakindel investeering?

— Kuna värvidele üleminekul on märksa komplitseeritum aparatuur ka märksa kallim, siis seda tähele pannes julgen ütelda, et investeering ei ole põrmugi ebakindel ja motiveerimatu. Pealegi on ostude taga asjatundlik professionaalne teenindus ja töökojad, kui abi on vaja.

Jah, kõik areneb. Tänapäeval ei tule TV-vaatajal enam joosta nuppude vahet, kui soovitakse programmi vahetada või pildi teravust või värve muuta. Kõike saab öiendada mugavalt tugitoolist kaugjuhtimise seadmega. Isegi aparaati välja lülitada. Samal ajal arenevad ka teised elektroonika seadmed kodude jaoks: lühikese ajaga on kõige tavalisemaks tarbekaubaks muutunud elektronarvutid taskuformaadis, sest hinnad on langenud vägagi madalale. Kodusisustuse lahutamatuks osaks on nüüd ka muusikaseadmed, kus kombineeritud on raadiogrammofon, kasettmagnetofon ja raadioaparaat stereofooniliseks kasutamiseks kahe hääleköndajaga.

Kvaliteet oleneb siin seadmete võimsusest ja nagu hr. Grau märgib, on praegused ostjad vägagi teadlikud tehnilisist võimalusist ja orienteeruvad selle järele mitmesuguste hindade rägastikus. Puhtakujuline raadioaparaat on taandunud kombineeritud seadmete ees, mis annavad rohkeid võimalusi.

Transistorraadio, mis on kaasaskantav ja samuti helilindistajaga varustatud, on nagu täienduseks muusikaseadmetele, olles kergesti kaasa võetav autosse, paati ja suvilasse. Mis puutub suvilate TV-vajadustesse, siis on Karl Grau praeguse ári vastas asuvasse majja loonud eriosakonna pruugitud aparaatidele. Nendesse ruumidesse asub ka teenindustöökoda.

Anne-Marie Aibo Stockholmist abiellus Pariisis Fredd Rotschildiga.

Anne-Reet Järve abiellus Stockholmis Sven Jerry Danielssoniga.

Ain Kobli Stockholmis kuulutati abiellujana maha Brännkyrka koguduses Ann Susanne Margareta Boodhiga.

Dramaatiline sündmus

Viis nädalat kestnud kriis, kus Whitlami valitsuse opositsiooni poolt domineeriv senat keeldus kinnitamast valitsuse eelarve ettepanekut, võttis päeval mil meenutati Esimese maailmasõja lõppu dramaatilise pöörde.

Hommikul oli kutsutud kokku liberaalide-põllumeeste koondise liidri Fraseri ettepanekul sobituskoosolek Whitlamiga eelarve osas kokkuleppe saavutamiseks.

Fraser oli nõus parlamendivalimiste edasilükkamise puhul kuue kuu pärast eelarvet kinnitama. Whitlam sellega ei nõustunud ja ta tahtis kohe korraldada poole senati valimisi, mille võitmine oli võimalik.

Ta tegigi vastava ettepaneku kindralkubernerile sir Kerrile, kuid viimane lükkas ettepaneku tagasi, soovitades terve parlamendi valimisi kriisi koheseks lõpetamiseks. Whitlam keeldus, mispeale Kerr ähvardas Whitlami temalt peaministri volituste äravõtmisega.

Whitlami vastus oli: Laske käia. Ja nii toimuski. Kerr nimetas opositsiooni juhi hooldajaks peaministriks nõudega eelarve vastu võtta ja üldvalimised korraldada.

Senat võttiski eelarve kiiruga vastu ja riigi elu võis seega edasi minna. Saadikute kojas mõjus aga Whitlami vallandamine üllatava pommina. Kuid Whitlami reaktsioon oli kiire.

Kohe pärast eelarve vastuvõtmist sa-senati poolt tegi ta ettepaneku, et kuna eelarve nüüd on kinnitatud, võib avaldada umbusaldust Fraseri valitsusele. Peale selle informeerida otsuest Kerri ja nõuda Whitlami taaskinnitamist peaministri kohale.

Nii toimuski. Austraalia parlamendi ees leidsid aset kärarikkad demonstratsioonid ja esines vallandatud valitsus Whitlamiga eesotsas. Demonstratsioone toimus ka mujal linnades, kusjuures neid organiseerisid vasakpoolsed ametiühingud. Nõuti üldstreiki.

Süüdistati Kerri, kes olevat käitunud halva nõuande järgi. Pealegi polevat inglise kuningannal enam muud tähtsust kui vana traditsioon. Köneldi senati ja kuberneri staatuste muutmiste kohesest vajadusest.

Uue Fraseri valitsuse liikmed eelistasid julgeoleku mõttes mitte kasutada parlamendi paraadust. Olukord meenutas omaaegset Eesti Maanõukogu ja läbipeksmist 1917 novembris, mis tookord viis Eesti vabariigi loomiseni.

Millised raskused on Fraseri vähemusvalitsusel, seda on raske ette näha; kuna ähvardati tegelike demonstratsioonidega. Need pidavat kestma uute valimisteni, juba enne jõule või pärast neid.

On aga vaevalt usutav, et Kerr võtab eelarve kinnitamist põhjusena uuesti nimetada ametisse Whitlami, kuna selle viis tegelikult läbi siiski Fraser.

Dramaatilise pöörde kiirusele aitas kaasa, et suuremad pangad keeldusid andmast krediite riigiametnike palkade maksmiseks. Samuti ühe advokaadi pöördumine ülemkohtu poole Läänu Nõukogu asjus, kaevates kõhtusse nii Whitlami kui ka nõukogu liikmed Cairnsi, Connori ja Murphi.

Kaebuse põhjusena toodi ette konventsionaalsetest reeglitest möödaminek, ettepanekuga käsitada 20-aastast laenu "ajutisena". Seejuures märkimata jätta intressid ja lisaks veel 200 miljoni dollari juurdelisamine üldvõlale.

Sydney börs, mis kogu Whitlami valitsuse ajal on olnud aeglane, muutus pärast uudiste saabumist pealinnast äärmiselt elavaks. Peaaegu kõikide aktsiate hinnad tõusid, eriti uraani ja kaevanduste väärtpaberid.

Uus peaminister Malcolm Fraser esines õhtuses TV-saates, teatades et uus valitsus vannutatakse 12. nov. ja uued parlamendivalimised toimuvad 13. dets. TV-kommentaatorid märkisid, et on päris kindel hoolimata demonstratsioonidest saab saadikutekoja enamuse Liberaalide ja Põllumeeste koondis.

Kahtlasem on asi senatis, kuna senatile lisanduvad Canberra (Australian Capital Territory ja Põhjaterritooriumi) senaatorid, millise muudatusseaduse viis läbi Whitlami valitsus. Otsustava hääle andmaks on Whitlami poolt ülemkohtusse määratud Murphy. (EPL/OLI-ON).

● *Pressi-tsitaate*

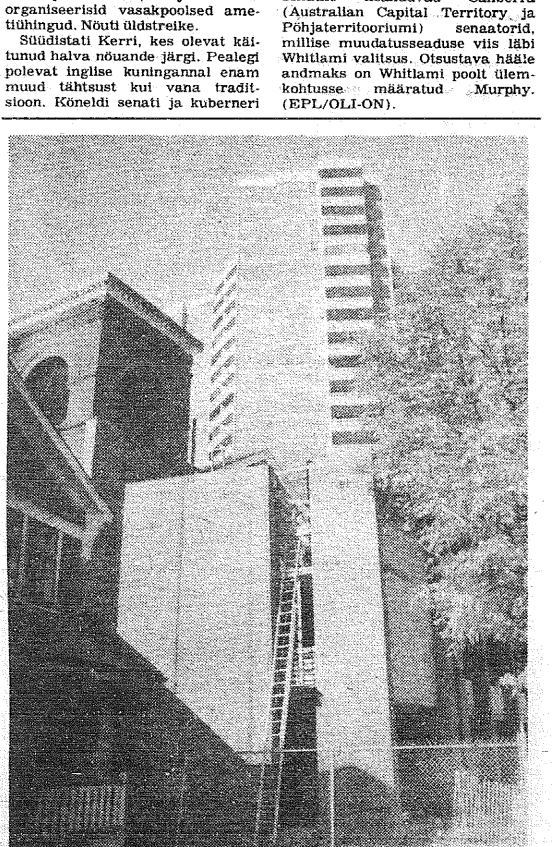
MIDA KOGES SIHANOUK

Miks prints Sihanouk, Kambodzha ametlik riigipea kommunistliku rezhiimi armust, olevat välispressi teatel oma pealinna Phnom Penhi, mille punased inimestest tühjendasid, puhkenud nutma. toronto Vaba Eestlane kommenteerib:

"Kambodzha prints Sihanouk, kes hakkas võimul olles kommunistidega koos töötama ja siirdus pärast parempoolset sõjaväe riigipööret Kambodzhas Puna-Hiinasse pagulusesse, kus ta altas organiseerida kommunistide rünnakut Kambodzha parempoolse valitsuse kukutamiseks ja punaste võimule tulekuks, sai nüüd punaste poolt loa "riigipeana" Kambodzha pealinna Phnom Penhi sõita.

Printsi lähemad kaastöölised on mainitud läänerliikide ajakirjanikele, et Sihanouk sai Phnom Jenhi saabumisel tugeva närvivapustuse osaliseks, kuna ta leidis endise õitsva Kambodzha pealinna kommunistide poolt rüüstatuna ja mahajäetuna. Kommunistlik rezhiim on teinud Phnom Penhis puhta töö, kuna linnaelanikud on saadetud sundkorras maale, endine arhitektuuriliselt huvitav suurlinn on lagunemas ja hävinemas ning kõikjal valitsen hävitav terror. Prints Sihanouk saatis oma pooldajad koos kommunistidega Kambodzhat vabastama, kuid nüüd selgus printsile suureks üllatuseks, et tema üksuste ohvitserid on jäljetult kadunud. Lühidalt: mooramaa mehed tegid kommunistide abistamiseks oma töö ja pärast tabas neid "rikkalik tasu" — ühishaud kusagil Kambodzha dzhunglis!

Ei ole ime, et prints Sihanouk kõike seda nähes ja kogedes oma palees nuttis. Ime on ainult see, et kuninglikust soost riigipea enne ei taibanud, kuhu kommunistide abistamine ja toetamine lõppudelõpuks välja võib viia. Prints võib enneast ainult sellega trööstida, et ta ei ole ainuke naivne riigimees vabas maailmas, kes on lasknud ennast kommunistide valedest ja propagandast petta."

Toronto Eesti Maja juurdeehitus on praegu käigus. Nagu pildilt näha on uus fassad jõudnud juba peaaegu sarikate asetamiseni, mis toimub lähemail päevil. (Foto MEIE ELU)

Kissingeri ja Gromõko pinevuse-vähendamine.

Läti monument Shveitsis

Kolm aastat tagasi, 9. sept. 1972 püstitasid pagulaslätlased oma poeetidele Janis Rainisele (1865–1929) ja Elza Aspazijale (1868–1943) monumendi Shveitsi Lugano linna, kus Rainis maapagulasena elas ja oma suuri kirjanduslikke teoseid kirjutas. Mõlemad poeedid oli väsimata võitlejad läti rahva ja riigi vabaduse eest, loojatena olid nad nii suured, et noored ja vanad võivad õppida nende töödest. Mõlemad poeedid on austatud ja hinnatud praegusel Lätimaal ja ka pagulaslätlaste hulgas. Kodumaal on neile püstitatud monumente ja seatud sisse kodumuuseume. Läti pagulaste kooliraamatuis on Rainise ja Aspazija töödele antud auväärne koht.

Iga lätlane on teadlik, et Rainis ja Aspazija oma riigi ja rahva vabaduse eest olid sunnitud kodumaalt põgenema ja 14-pikka aastat (1906–1920) elama maapagulastena Shveitsis, Kastanjolas, Lugano järve kaldal. Õnnetuina, et ei võinud oma rahvast aidata, valisid nad teise võitlusrelva – sule ja andsid oma rahvale mitmeid kõrgetasemelisi teoseid. Oma märkmikes Rainis on öelnud: "2Me pidime täielikult oma seltskondliku tegevuse lõpetama, elasime vööral maal, kus üksinduses töötasime, et aidata oma rahvast moraalselt."

Rainis tundis ja teadis, et ta on poeet, kel on võimalik öelda seda, mida teised polnud veel öelnud. Moraalselt toetas teda ta abikaasa, samuti luuletaja Aspazija. Siin vaikuses töötades saab Rainisest suur läti poeet ja nältekirjanik. Nende teosed on nagu suunanäitajad rahva vabadusele. Nad mõlemad, eriti aga Rainis on läti prohvetid.

Elades Shveitsis, kuulutasid nad jatkuvalt oma teostes läti rahvale vabaduse ideed, tehes seda oma rahvuslike teostega, luulega, näidenditega ja mitmesuguste artiklitega.

Kriitikud on öelnud, et Rainis ja Aspazija on läti kultuuri tõstnud Euroopa tasemele ja et just see on andnud lätlastele julgust sõdida rahva ja riigi vabaduse eest.

Kõike seda mäletades on lätlased Kastanjola poole kui pühamule vaadanud. Ka paguluses üle maailma laialt pillatuna pole nad unustanud Shveitsis Lugano kaldal asuvat Kastanjolat, kus nad ajlutasid neis kohtades, kus kunagi elasid Reinis ja Aspazija.

Umbes kümme aastat tagasi toimus seal kitsamas ringis läti literaatide ja teadlaste kokkutulek. see oli ajalooline sündmus, sest seal leiti esimest korda, et oleks hädavajalik Kastanjolasse asetada monument, mis oleks pühendatud läti poeetide elule ja tööle maapaguluses.

Seekord see kõlas nagu kauge ja mittetäituv unistus. Siiski leidus keegi, kes uskus, et see idee on teostatav. see oli prof. Karlis Dzelzitis (praegu 80-aastane), kes oli Rainise sõber.

Tema ohverdas kogu oma jõu ja nõu monumendi püstitamise idee realiseerimisele.

Tänu tema keelteoskusele ja aastatepikkusels juristina praktiseerimisele juba Lätis (ka paguluses oli prof. K. Dzelxitis õppejõud N. Carlina ülikoolis) alustas ta kirjavahetust Shveitsi osariigi valitsusega, sõitis isiklikult mitmel korral kohale ja lõpuks ei saanud ta mitte üksi luba monumendi püstitamiseks, vaid lisaks veel ka suure abi: Shveitsi maakond pani ausamba müürile kindla aluse ja tegi monumendi ümber kividest terassi Ausamba püstitamise komitee arvestab, et Shveitsi valitsus, arvesse võttes tööd ja materjali, on läti poeetide monumendi heaks kulutanud umbes 9 000 Rkr.

Prof. K. Dzelzitis saatis kõigile lätlastele ja nende organisatsioonidele üle laia maailma üleskutsed, trükiti korjanduslehed ja tulemus oli suurepärane – paari aasta jooksul oli kokku kogutud 54.000 Rkr.

Läti skulptor J. Plate valmistas monumendi kavandi ja see sai tõesti ilus. Monument on hallist graniidist, neljakandiline ja lihvitud pinnaga. selle suurus on umbes keskkasvulise inimese kõrgus. graniiti on raiutud mõlema poeedi nimed, sünni- ja surmaajad. Ülal keskel on pronskreljeefis mõlemate luuletajate pead allpool samuti pronksist Vaba Läti vapp. Paremal pool on ratsanik mäkke kihutamas, milline sümbol on võetud Rainise näidendist "Zelta zirgs" (Kuldhobune).

Enne kui ausammas aga saadi avada tuli ette mitu takistust.

Üks Shveitsis asuv saatkond oli saatnud maakonnale ametliku kirja, selgitades, et monumendi püstitamine ja avamine olevat ilmaaegne raha ha aja raiskamine. sest Lätimaal olevat juba mõlemail poeedil ausambad olemas, mispärast selle monumendi rajamine Shveitsi olevat koguni seadusevastane.

Prof. K. Dzelzitis sõdis sellele argumendile vastu ja sai suurepärase võidu. Ta ei hoolinud ei oma tervisest ega kuludest, vaid sõitis jälle Shveitsi ja võit oli käes: ausammas sai valmis.

Ausamba mõtte lõplik kujunemine võttis kuus aastat. 9. sept. 1972. a. toimus selle avamine, mis oli pühalik ja pidulik sündmus. Linnavalitsus dekoreeris monumendi ja laia ümbruse lilledega. Monumendi ümber oli auvalve. sellest pidulikust sündmusest võtsid osa ka kõrgemad linnavalitsuse esindajad. Kohal olid ajalehtede esindajad ja linna ajalehtedes oli pikki kirjutisi selle avamisest ja poeetidest, kes kunagi olid valinud Shveitsi omaks uueks koduks. Shveitsi valitsus andis lätlastele üle ka monumendi läheduses suure ruumi, kus lätlased võiksid sisse seada Rainise ja Aspazija muuseumi.

Ausammas asub ilusas kohas – Lugano järve kaldal, mitte kaugel Itaalia piirist kus Rainis ikka armastas istuda ja mõtelda oma suurtest ja sügavaist teoste ideedest. See on saanud ka kohalikuks turistide tähelepanu objektiks, mida mitte üksi lätlased, vaid teisedki inimesed külastavad.

ELLA ANDERSONS

Viljandi laulva rätsepa karjäär Brasiilia laval

Viljandis tegutses kolmekümnendatel aastatel meesterätsep Jaan Mölder. Igati meister omal alal ja tarbijaskonnas lugupeetud. Seesama rätsepmeister tegi Brasiilis hiljem suure estraad'itarjääri lauljana. Nagu vana viljandlane ja ajakirjanik Arnold Sepp Meie Elus jutustab, on seesama Jaan Mölder pärast 45-aastast elamist Brasiilias seal surnud üksildasena, kuna ta tõmbus eemale inimestest.

Arnold Sepp jutustab:

– Sündinud 29. juulil 1899 Viljandis, pühendas mees end varakult rätsepa auväärsesse elukutsesse ja kiiresti tõusis siin viljandis vägagi otsituks ja hinnatuks: Tema töökoda asus Viljandi linna väravates, kui piltlikult öelda: Tallinna ja Kauba tänavate nurgal punases lihunik Siim Padjuse majas teisel korral. Kui mõelda sellele, et tolles majast tulid hiljemini nimekad lauljad – Siimu poeg Leo Padjus ja tütar Irma, praegu proua Mörd – siis on asi otsekui omatmoodi "ansamblis" selles möttes, et ka teisel korral hakkas laul kõlama ja seda juba enne Padjudes oma "helisevat noorust".

Rätsep Jaan Mölder osutus võimsaks tenoriks. Käis laulutunnis Viljandi laulupedagoogi Blosfeldt juures ja viimane leidis versti, et tegemist on laulumehega, kellel peaks koguni teistsugune elurada olema, kui seda on rätsepa oma. Sel ajal "Ugala" teatris veel ei kõlanud "Tosca" helid ja Mõldril lihtsalt polnud võimalust ennast tutvustada Viljandi rahvale teatrilava kaudu. Opereti jaoks osutus mees liiga "heloliseks" ja Blosfeldt polnud ka just arvamisel, et operett oleks Jaan Mõldri ampluaa. Kui ei eksi, katsetas vist kord ka kontserdiga "Koidu" seltsi saalis, aga erilist Caruso-sära ta sliski publiku silmis ei saavutanud, sõsistati, et "kuule-kuule, rätsep laulab!" – ja see kõik.

Lauluõpetaja susis tagalt ja Mölder ise vihastas kah arvustajate ja teiste sedasorti Viljandi asjatundjate peale, müüs oma töökoja maha ja rändas 1930-dal aastal ootamatult Brasiiliasse. Maandus algul Rio de Janeiros, kuid veel sama aasta sügisel tuli üle Sao Paulosse, kus nüüd surigi.

Tal oli laulumehena Brasiilias õnne. võitis arvustajate tunnustuse ja palju südameid. Tol korral valitses Brasiilias komme, et riik palkas rradio-saadetesse ka muusikalisi jõude ja Mõldrest sai riigi palgal olev helikunstnik peamiselt raadios esinemisteks, kuid ka vaba-kontsertidel. Algul saatis ta viljandisse "Sakalale" kolm-neli artiklit elust-olust Brasiilias, mainides seal ainult kergelt enda edukäigust. Siis vaikis.

Millegipärast ei kujunenud aga Mõldri vahekord teiste Brasiilias elunevate eestlastega just südamlikuks. Öeldi, et ta hoidvat suguvendadest-ödedest eemale. Siin tuleb aga arvestada ka sellega, et eestlasi oli tema ümber õige vähe, tema uued ülesanded muusikuna aga viisid teda paratamatult palju tihedamasse kontakti uute ringkondadega.

Hiljemini kuuldus Mõldrist üha harvemini ja harvemini. Jõudnud pensioni-ealiseks ja läinud riiklikule paiukile, tõmbus Jaan Mölder veel enam tagasi – nüüd juba ka brasiillastest sõpradest ja tuttavatest. Nii vähemalt kõnelevad andmed paarist erinevast allikast. Sellega ongi seletatav, miks Jaan Mölder suri nii tähelepandamatult – keegi pole leidnud Braasilia lehtedest ainukestki rida ta surmast, ka mitte lühematki "in memoriam" kirjutist, mis pidada seal ikkagi olema tavalised mõne avaliku elu tegelase, eriti kunstide valdkonnast pärineva isiku manala teedele asumise puhul. Ta oli surnud pimedana: esiteks kustunud üks silm ja siis aastaid hiljemini teine. Ka tema Viljandi lauluõpetaja Blasfeldt, kes Mõldri lauljana avastas, oli pime. Niipaiju on läinud korda andmeid saada Jaan Mõldri tähelennu lõpulejõudmisest.

Ilmar Midri ja Mare Masing kihlusid Sydneys, Austraalias.

Arvo Ederma, 47-aastane eesti arst USA-s nimetati USA hariduse ja hoolekande ministeeriumi arstliku teeninduse valitsuse Division of Federal Empolyee Health direktoriks, millisele asutusele allub 110 tervishoidlikku asutust 50 suuremas linnas.

J. Kiviloog dotsendiks

Med. dr. Jaak Kiviloog

UPPSALA (EPL) –– Uppsala ülikooli arstiteaduskonna poolt nimetati dotsendiks kopsuhaiguste alal arstiteaduse doktor Jaak Kiviloog, Uppsala.

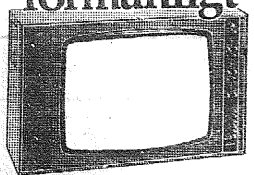
Mälestusmärk Joh. Aavikule

Joh. Aaviku hauakivi heaks on Ameerikas teostatud korjandusest laekunud kokku 834 dollarit.

Hiljem on saabunud toetused kirjanik F. Dreverkilt ja Toronto Eesti Gaiderite grupilt. Suurema summa on annetanud Linda Kiaurenn Saksamaalt (1.000:-) ja EÜS Veljesto (1.000:-). Kõigile annetajaile avaldavad korjanduse teostajad südamliku tänu.

Jõulukink — kogu perekonnale!

Just nu extra förmånligt

Ing. Karl Grau, ettevõtte eestlasest omanik.

LUXOR Kavalkad 22" är lagom stor, prisbillig och lättplacerad. 2 stora högtalare. 6 utföranden.

Titta på rätt TV. Hos oss!

Kr 3.295:-

Eestlastele hinnaalandus 100:—

- Televisioon
- Raadio
- Stereo
- Majapidamismasinad

normalms radio & elvaruhus ab

Svandammsplan 2, Midsommarkransen. Tel. 45 13 50

USA-s ei väsita valimast "misse". Seda tegevust harrastavad ka eestlased oma pidudel. Äsjasel Lakewoodi sprodiballil krooniti "Miss Estonia". Vasakul ääres uus eesti "miss" Linda Sillard, paremal äärel senine Miss Estonia, Hele Männik koos teadustaja Ülo Lepikuga. Keskel näitsikud Krista Altok, Virve Pals ja Amneliis Meigo. (Foto Kott).

KGB — N. Liidu võimsaim relv sise- ja välismaal

USA CIA ettevõtmistega tegelevad massimeediumid peaaegu iga päev üle maailma. Hoopis vähem — ja eriti just nüüd — valgustatakse N. Liidu KGB-d (riigi kaitsekomitee). Moskvas pikemat aega korrespondendina töötanud Per Sjögren andis Tampere-lehes "Aamulehti" 1. novembril iseloomustava ülevaate KGB tegevusest. Poolt leheküge hõlmava artikli pealkirjaks on "KGB — Nõukogude riigi kilp ja mõõk". Per Sjögren ütleb, et ta on elanud neli aastat KGB kõrval Moskvas. Üsel pidasid valvet univormis millitsad. Mehed kandsid tavakohast sinirohelist mundrit ja punase äärega mütse. Nad pidasid meeles, kes millal välja läks ja millal tagasi tuli. Igavamat tööd ei või ette kujutada. Seintes olid mikrofonid ja kõnesid oli kuulda.

Ühel hommikul, kui einestasime, kuuldus seinast äkki nõrk kuid selgesti eralduv "pii-pii". Polnud kerge naeru tagasi hoida. Küsisime, millise nime peaksime andma sellele juhuslikule linnule. Kaks päeva hiljem istusin õhtul kirjutuslaua taga, kui äkki kuuldus samast paigast häältevadinat. Ilmsesti on seadmed nii lihtsad, et need võivad ise muuta vastuvõtja saatjaks.

DZERZHINSKI PLATSIL

Intouristi giidid ei osuta tavaliselt vööraste tähelepanu Dzerzhinski platsile Moskva südames. Keset platsi seisab sõjaväeröivastuses pöskhabemega meest esindav hiigla suur mälestussammas. See on Feliz Dzerzhinski, N. Liidu kaitsepolitsei asutaja ja esimene ülem. Ta oli Poola aadlik ja revolutsionäär, kes sattus tsaari vanglasse. Hiljem sai temast politseiülem, kes saatis ise teisi vangikongidesse. Nikita Hrushtshov laskis temale monumendi püstitada, seljaga liivavärvilise ehituse poole, kus enne revolutsiooni oli ülevenemaaline kindlustusasutus. Sel asutusel oli väga mugavaid tube Moskvasse saabuvate kundede jaoks.

Maja oli nii-siis ka vöörastehotellina kasutatav. Kui esimene kaitsepolitsei, Tsheka, sinna kolis, muudeti ruumid büroodeks. Pärast teist maailmasõda ehitasid saksa sõjavangid ja orjatöölised nimetatud maja kõrvale uue hoone. See tohutu hoonetekompleks on nüüd KGB peamaja. Kaksikehitusse kuulub ka kaitsepolitsei uurimusvangla, kurikuulus Lubljanka. Mingit nimesilti selle kohta, kes seal elavad, ei ole. Vastaspoolel on KGB klubi, kust liikmed saavad osta varustust, millist üldises kaubamajas on harva või pole üldsegi.

VÖÖRASTAV HÄMARUS

Suvel 1972 asus välismaise tegevuse eest hoolitsev KGB-osakond uhiuude majja, mis asub Moskvat ümbritseva 109 km pikkuse ringtee veeres. Hrushtshov laskis selle tee ehitada ja see on ühtlasi ka pealinna piiriks.

KGB peamaja on seega Moskva keskuses, on täiesti nähtav ja mitte kaugel keskkomitee majast. Nii valitseb KGB Nõukogude riiki. Seda ei varjatagi. Aga tema tegevust katab vöörastama panev hämarus.

KGB-d juhtiv isik ei ole saladuseks. Tema nimi on Juri Andropov ja aastast 1973 alates on ta kuulunud poliitbüroosse. Ta on parteimees, kes juhib ja valvab KLB-d. Poliitbüroo liige tähendab juba iseenesest tähtsust ja võimu.

N. Liidu pindala on 22,4 milj. ruutkilomeetrit, mis on seitsmendik maakera pindalast, ja sellel asub üle 250 milj. inimese. Piiri kogupikkus on 60 000 km, sellest on maapiiri 20 000 km.

Poola aadli päritoluga revolutsionäär Felix Dzherzhinski oli praeguse KGB eelkäija Tsheka asutaja ja esimene ülem.

KGB hoolitseb sisemise julgeoleku eest. Väliseks tegevusväljaks on kogu maailm. KGB on valitsuse klip ja mõõk. Sisekorra tehtavaks on hoolitseda, et tegevus mitmekesises sovjetiühiskonnas kulgeks poliitilise juhtkonna valve all ja — ilma erandita — ühetaoliselt. KGB hoiab valitsuse valvel Välismaailmast kogub ta teateid, millede põhjal Kreml teeb otsuseid ning ponnistusi, et välisriikides mõjustada arengut N. Liidu huvides.

KGB on esimese liinil N. Liidus oma piiriüksustega pruunis sõjaväerõivetuses ja rohelise lindiga mütsides. Need, kes on käinud N. Liidus, on kohanu neid KGB-mehi, sest nad kontrollivad passe.

KGB valvab kaitsejõude poliitiliste komissaride kaudu ja neid on ka kõikides tehastes. Ajalehetoimetuste, teatrite ja filmistuudiote tsensorid tegutsevad KGB nimel. Igas N. Liidu trükitootes on teatud numbrijärjestus. See on tsensuuri väike kirjamärk. KGB tehtavaks on jälitada ja teha kahjutuks poliitiliselt teisitimõtlejad. A. 1970 asutati selleks eri osakond. Halvakuulsusega õigluspsühhiaatria Serbski-instituudi juhatajaks on KGB-mees.

KGB TEENISTUSES 400 000-

KGB kasutab tänapäeval peamiselt kaht menetlust poliitiliselt teisitimõtlejate vastu: neid kas "maetakse" vaimuhaiglasse või sunnitakse maalt lahkuma.

Nõukogude kodanikel on sisemaapassid, kuhu märgitakse nende elukohad ja tööpaigad. Kolimise puhul peab kohe sellest politseile teatama. Hoolimata tihedast valvevõrgust asub siiski ligikaudu pool miljonit inimest Moskvas, kellede kohta kehtib sinna asumiskeeld.

Välismaadel on KGB esindatud kõigis N. Liidu suursaatkondades, kus on KGB eriosakonnad, nn. referentuurid. Eriosakonna ümber on tugev valve. KGB teenistuses on ülese 400.000 inimest, nendest välismaadel 90 000. Organisatsiooni eelarvet ei tunta, aga see peaks olema koletu suur.

Kuigi KGB on riik riigis, valvatakse siiski ka tema üle. KGB-st onkõrgemal poliitbüroo ja keskkomitee sekretariaat. Viimases on selleks eriline osakond. Nii N. Liidus kui välismaadel võidakse ilma poliitbüroo otsuseta ette võtta vaid pisioperatsioone.

KGB TEGEVUS LÄÄNES

KGB tegevusest Hiinas puuduvad teated. Läänes on tema tähtsaimaks tegevuseks koguda salajasi ja usaldatavaid teateid sõjaliselt, poliitiliselt ja majandus-tehniliselt alalt. Arengumaades on peamiseks ülesandeks mõjustada arengut N. Liidu huvides ja tõkestada kõrvalepõikamisi Kremli seisukohtadest.

KGB-ga töötab parallelselt millitaarne teadeteteenistus — GRU, mis on õigupoolest KGB filiaal. GRU-1 on vastavae osakonnad ka Varssavipakti-maades ja Kuubal. Pörandaal'uses tegevuses pole ida ja lääne vahel suuri erinevusi. Aga teadete kogumisel on siiski erinevad teed. Läänel on õnnestunud üsna piiratult saata spioone N. Liitu või hankida teateid KGB kaudu.

Teated on suurelt osalt saadud ärahüppajailt või agentidelt, keda lääne vastuluure on avastanud.

KGB-l on kerge tegutseda lääne "avatud" ühiskonnas. Kolmandas maailmas ei näi suuri raskusi olevat — ei idal ega läänel. Läänemaailm on teadetetehnikas idast ees ja kogub elektronvahendite ja satelliitide abil teateid N. Liidust. Kuid kõrgusest võetud filmid näit. sõjaväeüksuste koondamistest ja allveelaevade ehitamisest annavad siiski teateid piiratud ulatuses.

Ka N. Liidul on spioonsatelliite, aga KGB ei nimeta nende tegevust spioneerimiseks vaid teadete kogumiseks. KGB-le on siiski tähtsam inimeste koolitus klassiliseks spioneerimiseks. Viimasel ajal on KGB — vastavalt läänele — hakanud ära kasutama nn. suhete-tegevust. (MR)

Shakespeare eesti keeles Tallinnas

Kodumaal jõudis hiljuti lõplikult valmida William Shakespeare '2Kogutud teoste" seitsmeköiteline tõlge (1969—1975), mis sisaldab 32 näidendit koos põhjalike ees- ja järelsõnadega ning kommentaaridega — omaette kulturiline higeltöö. Selle teostajaks on hiljuti 75-aastast sünnipäeva pühitsev Georg Meri. Tõlkija on sündinud Peterburi ligidal, kuid saanud oma hariduse Eestis, õppides Tartu ülikooli filosoofiateaduskonnas 1920—23 ning hiljem Pariisis 1930—31, sealse ülikooli õigusteaduskonnas ja hiljem Ecole des sciences Politiqes. Iseseisvuse ajal töötas G. Meri välisministeeriumis.

Ta alustas oma uue tööga alles 1946, redigeerides Ants Orase tõlgitud Shakespeare näidendeid, samuti Jürna "Kuningas Leari". Sellest tagasihoidlikust algusest kasvas välja kirjanduskultuuriline suurtöö.

Meri ise puudutab sel puhul ajakirjas "Keel ja Kirjandus" möningaid tõlkimisega seoses olevat probleemi. Suuri raskusi valmistab tõlkijale suure dramaatiku värsi jambiline struktuur. Jamb koosneb ju rõhutust silbist enne rõhutatut — kuna eesti keeles on alati rõhutatud sõna esimene silp. Ta juhib tähelepanu ka kommentaaridele, ilma milleta jääb lugeja eest suletuks paljude meistri värsside mõttesisu, kuna oleviku inimene ilma abita ei suuda sukelduda 16. sajandi lõpu vaimuilma ega mentaliteeti. (EPL/AI).

ÜEP-ühislennu kohtuprotsess Austraalias

SYDNEY (M.K.) — Sydneys toimus 13. okt. viimne istung kohtuprotsessist, mis alustati politsei ja NSW osariigi valitsuse poolt 3½ aastat tagasi seoses ühislennuga Torontosse Ülemaailmsetele Eesti Päevadele 1972.a. Kaebealune Colin Hedley hunt tunnistas end süüdi ühislennule määratud raha kõrvaldamises ning kohus määras talle vastava karistuse, nõudes raha tagasimaksmist Sydney E.S. esimehele Tiiu Krollile 3 kuu jooksul. Vastasel korral läheb ta vangi.

Hunt arreteeriti Los Angeleses 1972 mais reisibüroolt, kus olid Sydney E. Seltsi ühislennu piletid. Koos piletitega oli kõrvaldatud ka sissemakstud rahasummasid. Ühe neist summadest oli reisibüroole maksnud Sydney ühislennu korraldaja Tiiu Kroll.

Austraalia eestlaste ühislend oleks seetõttu peagu ära jäänud, kuid Tiiu Krollil õnnestus teha ühelt kaasmaalaselt laenu, mistõttu lend Torontosse siiski teostus.

Raha kõrvaldaja vastu alustati kohtuprotsessi ning seoses sellega pandi Tiiu Kroll kui riigitunnistaja protsessi lõpuni vande alla. Seetõttu ei tohtinud ta ühislennust osavõtjatele anda mingit informatsiooni juhtumi kohta.

Nüüdsel kohtuistungil Tiiu Kroll vabastati vande alt ja ta tohib nüüd juhtumist reisist osavõtjatele seletada, kuidas selle tõttu tõusis lennuhind ja kuidas ta pidi laenu tegema, ilma et ta oleks tohtinud kellelegi ütelda. missugused raskused on esile kerkinud.

Alles nüüd saab seltsi revisjonikomisjon lõpule viia ka ühislennu arvete revideerimise, mille järel peetakse seltsi erakorraline peakoosolek.

Informbüroo Kanada Kesknõukogule

TORONTO (VES) —— Eestlaste Kesknõukogu Kanadas (EKN) juhatus kutsus ellu informatsiooni-büroo. Selle koosseis kinnitati juhatuse koosolekul järgmiselt: V. Pent (Ottawa), L. Koobas (Mississauga) ja L. Leivat (Toronto).

Asutatud büroo tegeleb poliitilise informatsiooni kogumise ja levitamisega, seoses välisvõitluslike probleemidega.

Samal EKN koosolekul kinnitati Eesti Arhiiv Kanadas juhatajaks Richard Antik.

†

Vaikselt lahkus igavesele unele meie armas õde ja kallis sugulane

Paula Vilhelmina Paas

Sünd. 24/6 1901 Kuressaares
Surn. 24/11 1975 Stockholmis

Mälestavad valusas leinas

MARTHA ALEKSANDRIDIS
perekonnaga

ELSI KRABI
perekonnaga

VILLYBALD ALLIK
perekonnaga

SUGULASED
Eestis, Kanadas ja USA-s

Matusetalitus toimub reedel, 12. detsembril kell 12.30 Heliga Korset kabelis Metsakalmistul.

†

Armast sugulast ja head sõpra

Paula Paas'i

mälestavad sügavas kurbuses

TIIA ja EDUARD TIITUS

RAJA ja HERBERT IIR

LYDIA VAPPER

PAUL SAAGPAKK

†

Paula Paas'i

mälestab leinas

PEREKOND PUU

†

Armast abikaasat, kallist isa ja vanaisa

August Sepp'a

Sünd. 7/7 1907 Valgas
Surn. 21/11 1975 Eskilstunas

leinavad

ELVI
LIIVIA ja JAN
ENDEL ja MARIANNE
ERNA ja GUNNAR
LAPSELAPSED

Matus reedel, 5. dets. 1975 kl. 12 Ljusets Kapellis. Pärast matust kokkutulek Margaretas Matsalar, Eskilstuna.

†

Meie armas koguduse vanem

Herman Ahlberg

lahkus Isa kodusse.

Mälestab sügavas leinas

EESTI ALLIANSSKOGUDUS BORÅS

Jeesus ütles temale: "Mina olen ülestõusmine ja elu, kes minu sisse usub, see peab elama, ehk ta küll sureb".

Joh. 11.25.

†

Igavikku lahkus meie hea sõber ja naaber

August Sepp

Vaikses leinas

ELSA ESKO

J. OIDERMAA abikaasaga

M. JÜRIS abikaasaga

†

Surma läbi lahkunud

Eliise Voksepp'a

N-na Karus

Sünd. 31/8 1900 Saaremaal
Surn. 26/11 1975 Mariestadis

mälestavad sügavas leinas

AASA ja KALJO

MARGARET

HALDUR ja BIRGITTA

HANS ja ULRIKA

Matusetalitus toimub reedel, 5. detsembril kell 12.00 Leksbergi kirikus Mariestadis.

Meie südamlik tänu kõigile, kes meie kalli abikaasa ja isa

Martin Ots'a

viimsele teekonnale saatmisest osa võtsid, tema kalmu kaunite lilledega ja pärgadega kaunistasid ning meile meie suures leinas kaastunnet avaldasid.

MARIA ja EHA

Meie armast

Andrei Soonik'ut

mälestavad tema VI surma-aastapäeval, 2. detsembril

MARIE ja ELVE

Muld mälestusi ei mata!

Kui esineb surmajuhtum

Konsulteerige suurima usaldusega matusebürood

Thure Söderquist Begravnings & Eldbegängelsebyrå

Mariatorget 1
116 48 Stockholm
Tel. 44 80 07, 44 80 98

Eriala:

Eestikombelised matusetalitused

Ööpäevane valvekord

Mõtleme kallile öetütrele

Helga Maido'le

tema I surma-aastapäeval 2. detsembril

TÄDI abikaasaga

Mälestused temast on elavad.

44 prots . . .

Alg. lk. 1

Alaealisi on Tallinnas 27,7%, töötajaid 62,2% ja tööealist vanemaid 17,1%. Tööealiste suhteline arv on suurem kui mujal. Mehi on kõige rohkem 20—29 aasta vanuses, naisi 30—39 aasta vanuses. Ligi 40% tallinlastest on sündinud pärast viimast sõda.

Perekonnainimesi on vähem kui keskmiselt. Tallinnas on u. 96 000 perekonda (see tähendab, et üle poole elanikest on vallalised). Keskmine perekonna suurus on 3,1 inimest (mille järgi igal perekonnal on keskmiselt ainult 1,1 last — mis on väga madal arv).

Kõige huvitavam on muidugi elanikkonna rahvuslik koostis. Tallinnas on eestlasi veel vaid 56% ülejäänute hulgas domineerivad venelased (35').

Peamiseks Tallinnasse tuleku põhjuseks on töö. Tallinnas, nagu kogu Eestis, on töökohti rohkem kui töösoovijaid, sellega leiavad kõik töösoovijad tööd. "Tallinn kasvaks sisseränd amise tõttu veelgi kiiremini, kui ei rakendataks administratiivabinõusid linna kasvu piiramiseks". Peale selle meelitab linn oma "võludega" eriti tiitarlapsi maalt.

Linna piirid on varasemaga võrreldes tunduvalt laienenud. Sinna kuuluvad nüüd Pirita, Merivälja, Rocca al Mare ja Nõmme. On ehitatud uusi elamurajoone (Lilleküla, Veskimetsa-Mustjõe, Mõigu jt). Eriti suureks on paisunud Mustamäe linnaosa, kus praegu elab veerand tallinlastest.

Tallinnas tööl käib ka hulk väljaspool elavaid inimesi, kelle arvu hinnatakse u. 8000-le.

Autor esitab väljavaateid linna tuleviku kohta:

"On vaieldud selle üle, milline on Tallinna elanike optimaalne arv. Kindlasti mõjustab seda linna asend. Tallinna servmine asend Eestis ning väljavenitatus piki mereranniku t ei ole linna kasvuks soodsad eeldused.

Elanike optimaalarv oleneb ka Tallinna kohast vabariigi asulastikus. Ei saa lubada, et Tallinn kasvaks teiste asulate arvel. Seepärast ei tohiks Tallinn rahvaarvult suureneda kiiremini kui Eesti linnad üldse.

Tallinn kasvab ka edaspidi. Elanikkonna suurenemist põhjustab tema funktsioon tööliste ja spetsialistide sepikojana, samuti teadusliku uurimiskeskusena. Tööstus kui senine linna kasvustimulaator minetab aga edaspidi selles suhtes oma tähtsuse."

Viimasest võiks välja lugeda soovi, et lakkaks linna kasvamine väljaspoolt juurde voolava tööjõu arvel, mis ähvardab lämmatada rahvuslikult linna endise elanikkonna. (EPL/AI)

Eslon nüüd kutseline maletaja

Edukas noor eesti maletaja Jaan Eslon Falköpingist on praegu tegutsemas elukutselise maletajana nagu seda on varem rootslastest Ulf Andersson ja Axel Ornstein.

See võimaldub tal täielikult anduda enda maleande väljakujundamisele, olles pidevas treeningus raskete vastastega. Eslon sõidab praegu turiirilt turniirile, kus rahalised auhinnad on küllaldased, et tegevust ülal pidada. Barcelonas, kus ta rootsi reservina mängis tsooniturniiril, olles ära kutsutud Mallorca-turniirilt, ei läinud tal eriti hästi — tal ei olnud võimalik kiire aja tõttu end om avastaste mängustiilise tutvumisega ette valmistada.

Kroonika. . .

Alg. lk. 1

Läbiotsimisel nende juurues leitud venekeelne helilint "Gulag-arhipelaagist" ja mustend selle teose eestikeelse tõlkega. Arreteerituile avaldati survet diversioonisüüdistustega (Tallinnas põletati üks KGB-le kuulunud auto, samuti mõned mõrvad).

Selle surve järeldusena hakkas arvatavasti Varato tunnistama. Eeluurimist juhitakse KGB eriti tähtsate kohtuasjade prokuröride Pimenovi ja Behrzhinsi poolt.

Märtsikuus viidi Soldatov Moskvasse, nähtavasti statsionaarsele psühhiaatrilisele uurimisele ja prokurör ütles tema abikaasale, et mees arvatavasti tunnistatakse vaimuhaigeks.

Soldatov saatis vanglast välja järgmise kirja:

"See kutsumus on mulle Jumalast antud ja asetan tema kätesse oma saatuse. Mingi asi, ka mitte surm, ei saa minult röövida mu ausat nime. Kaebuste sisu järele, ENSV kriminaalkoodeksi par.68 kohaselt, olen täiesti süütu, kuna ma ei ole tahtnud kedagi kahjustada, vaid tegutseda inimlikkuse heaks ja inimlike sidemete loomiseks inimeste vahel.

Inimsoo ja ajaloo kohus möistab mind kord ilma igasuguste kahtluseta õigeks ja progressiivne avalikkus on minu poolel. Nad möistavad ja tunnetavad seda peatselt, et veel on vaja ohvreid tuua ja kannan oma risti pühalikus teadlikkuses. Mind on valitsenud armastuse ja töö ideaalid, ometi eksiteele sattunud ja pimedad inimesed muudavad pilti minust ja teevad minust kurjategija.

Nad ei suuda aru saada, et nad tegelikult ei möista süüdi üht üksikisikut, vaid idanevat ühiskondlikku arngut, mis kuulub tulevikule ja milline kõigele vaatamata on paratamatu. Enne veel kui kaheksakümnendad aastad möödunud".

"Kroonika" jätkab:

Mõne kuu jooksul teostati nende asjus läbiotsimisi ja ülekuulamisi Tallinnas, Tartus ja Riias. Läbiotsimisi oli mõned kümned. Vähemalt kolm läbiotsimist Tallinna asjas teostati Moskvas, üks nendest filoloog Igor Kotshikovi juures.

Märtsis viidi Vladimiri vanglast Tallinna Georgi Davõdov. Olles kinnitanud oma väljendusi ta enda protsessil, keeldus ta rohkem ütlemast. Ta viidi 27.mail tagasi Vladimiri. Permi laagris kuulati üle Davõdovi kaaskeabealune Vjatshelav Bolonkin. Tema ülekuulajaks oli Dubro-laagri eeluurimisosakonna eksekutiivjuhataja Nikitin, kes juba Stalini ajal töötas KGB-s.

Moskvast toodi Tallinna Bolonkini kaaskaebealune Balakirev, registreerib "Kroonika".

Saksamaal suri 30. juunil dip.-ins. Arthur Grönholm, sünd. 24. mail 1884 Tallinnas.

Beienrodes Läänesaksamaal suri 19. oktoobril Helene Hirsch, n-na Luther, sünd. 26. nov. 1881 Käina s Hiiumaal.

Saksamaal suri 26. oktoobril Dagmar Martenson, n-na Sismin, sünd. 25. nov. 1915 Tallinnas.

Heidelbergis Saksamaal suri 30. augustil ins. Wlater Treublut, sünd. 18. augustil 1902 Tallinnas.

Vaba eestlaskonna informatsioonileht

EESTI PÄEVALEHT

Ilmub kolmapäeviti ja laupäeviti

• Kohalik elu

GÖTEBORG

Jõulukoosviibimine

Eesti Pensionäride Ühing Göteborgis jõulukoosviibimine toimub Eesti Majas 20. dets. kl. 15. Kavas jõulupalvus Abel Milderit, rikkalik jõuluroogade laud ja loterii. Liikmetele osavõtt tasuta, nende külalistele tasuline. Ka sel aastal on lubanud tulla valgusetoojad. Kohtade ettetellimisi võetakse vastu kuni 17. dets. tel. 23 20 89 (Metzlow ja 23 15 49 (Ojari).

KARLSTAD

Jõulupidu

Arvika Eesti Selts korraldab laupäeval, 6. detsembril jõulupeo KMW teenistujate klubi ruumides, Kungsgatan 4, III, Karlstadis.

Kell 16.00 jõulujutlus – õpet. J. Rebane ja kell 17.30 ühine õhtusöök. Osavõtjaid palutakse registreerida hiljemalt 3. dets. V. Klaurenile – tel. 054/11 09 40 või A. Kreekile – tel. 054/18 37 32 Karlstadis. Tere tulemast kõigile!

LUND

Tartu ülikooli aktus

Eesti vabariigi Tartu ülikooli aastapäeva aktus leiab aset Lundi Grand Hoteli Luukase saalis pühapäeval, 7. dets. kl. 13. Kavas avasõna Valev Uibopuult, aktusekõne Paavo Roosilt teemal "Sport ja poliitika vanas Kreekas, lõppsõna Tiit Kaurilt ja lõpuks koosviibimine kohvilauas.

STOCKHOLM

Koguduse õhtu Hägerstenis

Pühapäeval, 7. detsembril kell 16 toimub Uppenbarelse kiriku koguduse saalis Hägerstenis koguduse õhtu, kus raamatuaasta puhul kõneleb õpet. Endel Kõpp teemal: Raamatud ja Raamatute raamat. Muusikalises osas esineb Alfred Pisuke viiulil ja Ragnar Dahl klaveril. Kohvilaud. Tere tulemast kõigile!

STOCKHOLM

E.Ap. õig. koguduse üritus

Stockholmi Eesti Ap. Õigeusu Püha Nikolai Peakirikus laupäeval, 6. detsembril kell 18 õhtuteenistus. Pühapäeval. 7 detsembril kell 11 liturgia ja kirikupüha tänupalve. Pärast teenistust kohvilaud Jakobi Kiriku koguduse saalis, Malmtorgsgatan 5. Teenivad ülempreester Sergi Samon USA-st ja preester Nikolai Suursõõt. Kõik tere tulnud!

UPPSALA

Jõululaat

Uppsala Eesti Skautlike Noorte söprade ringi traditsioonilinejõululaat toimub pühap. 7. dets. kl. 14 Eesti Kodus, Geijersg. 2. Nii käsitöölaud kui loterii on sel aastal eriti rikkalik. Einelaud hapukapsaga ja kohvilaud suupäraste küpsistega aitavad kindlasti kaasa meeleolukaks koosviibimiseks.

Tere tulemast kõigile ütleb juhatus.

UPPSALA

Uus juhatus

Uppsala Eesti Üliõpilaskonna peakoosolekul 26. aoktoobril valiti uus juhatus järgnevas koosseisus: Esimees: Jaak Akker, tel 018/ /14 34 96. Abiesimees: Mart Maandi, tel. 018/12 28 55. Sekretär: Helve Paju, tel. 018/11 57 73. Laekur: Jaan Roots, tel. 018/14 69 77. Klubimeister: Mai Männik, tel. 018/12 28 75. UEÜ postiaadress on: Box 2091, 750 02 Uppsala.

Mao kaotas kõnevõime

NEW YORK (VES) — Puna-Hiina juht Mao Tse-tung on kaotanud suurel määral kõnevõime, kirjutab "Newsweek", mistõttu ta enam ei saa tavalisel kombel jutelda. Kohtumisel välismaiste tegelastega on Maol juures olnud kolm naisassistenti, kes jälgivad Mao huulte liikumist ja siis ütlevad väliskülalistele, mida Mao on kõnelnud.

L.-Saka kantsler H. Schmidt, kes külastas Pekingi ja kohtus Maoga, ütleb, et Mao on halvast kõnevõimest hoolimata vaimult värske. Ta oli üteln.d Kissingeri kohta, et see on mees, kes tahab kümne sõrmega tabada kümme kärbest.

Sport

IGA PÄEV PJEDESTAALIL

Tänavuse nn. Rahutuuri kolmas, 20-aastane jalgrattur Aavo Pikkuus kroonis hooaega N. Liidu meistrititliga 12-etapilisel velotuuril. Pikkuusi võit oli tõesti veenev: enamatel etappidel ta tõusis pjedestaalile, omandas aktiivseima sõitja eriauhinna (vahespurdid) ja lõppjärjestuses ta edestas oma lähimat konkurenti enam kui seitsme minutiga.

Kanada-arhiivi uus juhataja

TORONTO (ME) — Kari Eerme surmaga vabaks jäänud Eesti Keskarhiiv Kanadas juhataja kohale on kuuldavasti kutsutud Richard Antik, kes oli varemalt Arhiivraamatukogu juhatajaks Tartus.

Vormilist kinnitamist EKN juhatuse poolt on oodata tuleval nädalal, Keskarhiiv teeb ettevalmistusi kolimiseks uutesse avaramatesse ruumidesse Toronto Eesti Maja juurdeehituse keldrikorral.

Kiriku uks jälle lahti

CHICAGO (VES) — Chicago esimese eesti ev. luteri koguduse uksed avatakse pärast kümme kuud kestnud lukusolekut tüli tõttu koguduse juhatuse ja õpetaja vahel.

Koguduse esimees Aavik tegi kirikusaalis peetud lõikuspüha aktusel teatavaks, et EELK konsistoorium on annud õp. Pähnale loa hakata kogudust teenima hooldajaõpetajana.

Liikuv pensionivanus
60 ja 70 aasta vahel

1. juulil 1976 alandatakse üldist pensionivanadust 67 aastalt 65 aastale. Samal ajal viiakse sisse määrused liikuva pensionivanaduse kohta. See tähendab seda, et on võimalik 60 ja 70 eluaasta vahel vähendada tööpanust ja määrata kindlaks aega pensioneerimiseks oma vajaduste ja soovide kohaselt.

Osaline pension 60 ja 65 aasta vahel

Tähtis uudis pensionireformis on *osalise pensioni* määrus, mis kehtestub 1. juulil 1976. Osaline pension kehtib eeldusel, et on võimalik saada osalise tööajaga tööd. Osaline pension teeb võimalikuks palgalistele vähendada tööpanust 60 ja 65 aasta vahel ja niiviisi saada pehmet üleminekut töölt vanadusepensionile. Et saada osalise pensioni õigust 60 ja 65 aasta vahel peab.

- olema saanud pensioni põhjendavat töösissetulekut ATP raames vähemalt 10 aastat alates 45-ndast eluaastast
- olema töötanud vähemalt viis viimasest 12-st kuust
- olema palgalisena vähendanud oma tööpanust läbilõikes vähemalt 5 tundi töönädalas. Osalise ajaga töö peab siiski ka pärast vähendamist vastama läbilõikes 17 tundi töönädalas.

85—90 protsenti varasemast sissetulekust

Osaline pension annab pensioni, mis on 65 protsenti sellest sissetuleku äralangemisest, mis tekib üleminekuga osalise tööajaga tööle. Osaline pension ja osalise töö sissetulek on arvestuste kohaselt 85—90 protsenti varasemast sissetulekust kui oli täisajaline töö. Osalist pensioni arvestatakse pensioni põhjendava sissetulekuna ATP jaoks nii nagu näiteks ka haiguseraha. Pensionisumma osalise pensioneerimise jaoks väärtuskindlustatakse. Osaline pension ei vähenda vanusepensioni 65 aasta vanuses rahvapensioneerimisest ja ATP-st.

Töö ja pension 65 ja 70 aasta vahel

Kui ollakse 65 aastat täis, omatakse õigust vanusepensioniks rahvapensioneerimisest ja ATP-st. Kui tahetakse jätkata tööd pärast 65 aasta vanust, võib osalist pensioni asendada *poole vanaduspensioniga* rahvapensioneerimisest ja ATP-st (edasilükatud väljavõtmine vanaduspensionist, mis siis kõrgendatakse). Niiviisi on võimalik ühendada osalise tööajaga tööd ja poolt vanaduspensioni kuni 70 aasta vanaduseni.

Teised pensionivõimalused

Reeglid ette väljavõetud vanadusepensioni kohta parandatakse samuti. Alates 1. juulist 1976 võib teha *enneaegseid* rahvapensioni *väljavõtmisi* rahvapensioneerimisest ja ATP-st juba alates 60-ndast eluaastast. Nagu varem tähendavad enneaegsed väljavõtmised seda, et vanadusepensioni suhtes on tegemist teatud pidevate vähenemistega.

Enneaegne pension ilma pensioni summa vähenemiseta võib taotleda enne 65 aasta vanust. Töötajatele, kes on saanud 60 aastat täis, kehtivad pehmemad reeglid. Kindlustuskassa võib anda veel rohkem juhiseid.

Taotlus jne.

Taotlust osalise pensioni ja teiste pensionieeliste kohta tehakse kindlustuskassa juures. Taotlus osalise pensioni kohta võib sisse anda juba kevadel 1976, niisiis varakult enne kui reform astub jõusse 1. juulil 1976. Pane tähele, et osaline pension kehtib sel tingimusel, et on võimalik saada osalise tööajaga tööd.

Veel informatsiooni

See kuulutus sisaldab tähtsamaid määrusi nende pensionireformide kohta, mis astuvad jõusse 1. juulil 1976. Kindlustuskassa juures on broshüür, mis käsitab aktuaalseid pensionireforme. Kui on tegemist osalise pensioniga, võib pöörduda ka oma tööametialase organisatsiooni või tööandja poole. Kindlustuskassa saab veelgi informeerima liikuvast pensionivanusest kevadel 1976.

Information från:

Socialdepartementet